

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, økonom og velfærdsforsker – cand.scient. adm.

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Kommentar, 28.11.16

VLAK's regeringsgrundlag markerer et skridt til højre i mere (neo)liberalistisk retning – og en satsning på borgerlig blokpolitik.

Med dannelsen af trekløverregeringen, VLAK – regeringen, har Lars Løkke Rasmussen med ministerposter købt sig et bedre samarbejde med de små partier i blå blok, LA og C. Men LA og Konservatives pris har i forhold til Venstre-regeringens 2025 plan været et skridt i mere (neo)liberalistisk retning i det nye regeringsgrundlag.

Det må anerkendes, at de Konservative har fået enkelte forbedringer med i det nye regeringsgrundlag navnlig på klimaområdet. Men på de afgørende punkter markerer grundlaget et skridt til højre. For det første øges omfanget af skattelettelser og for det andet nedskæres velfærden endnu mere end tilfældet var i 2025 planen hidtil. VLAK – regeringen vil da også udarbejde en opdateret og strammere 2025 plan. På nogle punkter videreføres dog den hidtidige plan, fx hvad angår fx pension og SU reform.

Et hovedmål for den nye trekløverregering er endvidere at vende tilbage til VK – tidens borgerlige blokpolitik, hvor man primært laver aftaler med DF, der til gengæld skal nurses og plejes. Udover at sikre flertallet er formålet hermed at køre S ud på et sidespor.

1. Regeringsdeltagelse i stedet for kaos i blå blok.

Med dannelsen af Trekløverregeringen har Lars Løkke Rasmussen først og fremmest fået reduceret det hidtidige kaos i blå blok, hvor navnlig rivalisering mellem DF og LA om topskattelettelser lammede forhandlingerne om 2025 planen og i sidste ende truede den borgerlige regerings eksistens. Som statsministeren forleden udtalte:

”Indtil i morgen kl. 11 har vi en regering (Venstre-regeringen), som skal forhandle i alle sager ti mindst to sider. Og tit i modstridende veje: Forhandle vores udspil større og mindre. Vores stramninger strammere og slappere. Vores reformer større og mindre. Men i morgen har vi en regering (VLAK – regeringen), der har et entydigt udgangspunkt”.¹

Ved at LA og Konservative bliver en del af regeringen, forenkles den politiske proces i blå blok fremover. Den pris, som begge de nye regeringspartier - og navnlig LA - skal betale for

¹) Jf. Larsen, Johan Blem: Løkke – nu bliver det nemmere at finde et flertal. Dr.dk, 27.11.16

regeringsdeltagelsen er, at man fremover må slå af på sine (ultimative) krav, således at de tre partier i regeringen kan blive enige om politikudspil.

Det betyder også, at de nye partier internt i regeringen må anerkende Venstres ledende og toneangivende rolle som det største parti. Når så regeringen fremmet af den nye kompromisvillighed fra LA og C er blevet enige, står tilbage at blive enige med DF.

2. Enkelte fremskridt i regeringsgrundlag.

Det må anerkendes, at den nye regeringsgrundlag ”For et friere, rigere og mere trygt Danmark” på enkelte områder rummer progressive fremskridt.

Det gælder først og fremmest på klimaområdet, hvor regeringsgrundlaget fastsætter som mål, at Danmark i 2030 skal have dækket mindst 50 procent af sit energibehov fra vedvarende energi.² Det må også anerkendes som positivt, når regeringsgrundlaget i forbindelse med evalueringen af offentlighedsloven i 2017 vil lempe loven vedr. adgang for borgerne og pressen til informationer om interne og politiske beslutningsprocesser.

Det må også anerkendes, at disse forbedringer må tilskrives Det Konservative Folkeparti.

MEN: Man skal være opmærksom på, at ingen af tingene i regeringsgrundlaget er særligt konkrete. Om der bliver tale om reelle eller blot symbolske lempelser af offentlighedsloven står således tilbage at se. Og det er vedrørende klimamålene tankevækkende, at regeringsgrundlaget IKKE rummer mål for perioden frem til 2020, som er den periode regeringen jo har indflydelse på.

Dette åbner for den mulighed, at man på klimaområdet fortsætter med den hidtidige politik med at slække på indsatsen i den aktuelle politik og dermed udskyder en mere krævende indsats til kommende regeringer.

3. Et mere højredrejet og (neo)liberalistisk regeringsgrundlag.

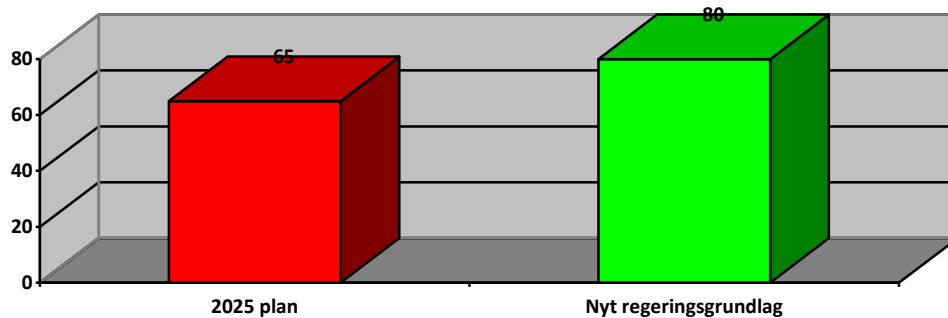
Jævnfør nedenfor er en hel del af regeringsgrundlaget genbrug fra Venstre-regeringens 2025 plan. Men VLAK – regeringens regeringsgrundlag markerer på afgørende punkter en højredrejning i mere (neo)liberalistisk retning.

Billedet af, at LA til gengæld for ministerposter, - pension og -biler har solgt sit hidtil ultimative krav om 5 procent nedsættelse af topskattesatsen hele vejen op, holder ikke. LA er ikke bare faldet helt til patten, men har formået at få opjusteret regeringens mål for, hvor meget velstanden og væksten skal øges GENNEM SKATTELETTELSER.

²) Jf. regeringsgrundlaget, s. 74.

Hvor Venstreregeringens 2025 plan isoleret set ville øge BNP med 65 mia. kr. og beskæftigelsen med 40.000 personer³ skal beskæftigelsen ifølge det nye regeringsgrundlag øges med 55 – 60.000 personer og velstanden løftes med 80 mia. kr.⁴ Altså en opjustering med mellem ¼ og 1/3.

Figur: Forudsat BNP løft i 2025 planen og i nyt regeringsgrundlag.

Det skal ske ved at øge arbejdskraftudbuddet samt ved at øge produktiviteten og her tales i regeringsgrundlaget primært om skattelettelse som midlet hertil.⁵ Stramningen af vækstmålsætningen er således udtryk for øget vægt på skattelettelse.

Venstreregeringens forslag om at forhøje topskattegrænsen stærkt går igen i det nye regeringsgrundlag som en målsætning om, at langt færre skal betale topskat.⁶ Også reduktion af bundskatten går igen som forslag fra 2025 planen. Hertil kommer nu nye skattelettelse, fx at grundskylden skal fastfryses indtil nye boligskatteregler træder i kraft.⁷ og at overdragelse af en virksomhed skal gøres helt skattefrit.⁸

Men skal det samlede omfang af skattelettelse øge beskæftigelse og velstand med op mod 50 pct. i forhold til i 2025 planen, kan også omfanget af de hidtidige skattelettelsesforslag forventes mærkbart øget og/eller flere nye skattelettelse introduceret.

4. Velfærden skal i endnu højere grad betale.

³) Jf. DK2025 - et stærkere Danmark

⁴) Jf. nyt regeringsgrundlag, kap. 2: En stærkere økonomi, s. 13

⁵) Jf. nyt regeringsgrundlag, kap. 5: Virksomheder i vækst, s. 20

⁶) Jf. nyt regeringsgrundlag, kap 9: Skat, s. 33

⁷) Ibid.

⁸) Jf. nyt regeringsgrundlag, kap. 5: Virksomheder i vækst, s. 21

Højredrejningen i regeringsgrundlaget kommer også til udtryk i, at finansieringen af det øgede omfang af skattelettelser som middel til at øge arbejdskraftudbud og produktivitet primært skal ske gennem yderligere nedskæring af velfærden i forhold til hidtil.

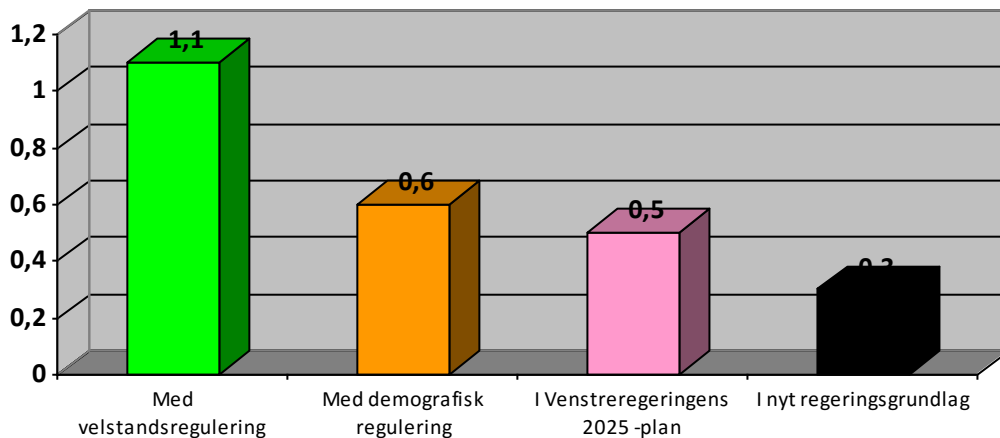
Hvor Venstre-regeringen fra 2017 til 2025 ville afsætte til en årlig gennemsnitlig vækst på 0,5 pct. i realvækst, opstilles ifølge det nye regeringsgrundlag nu et mål om kun en årlig gennemsnitlig realvækst på 0,3 pct.

Men alene den demografiske udvikling kræver en årlig gennemsnitlig realvækst i det offentlige forbrug fra 2017 til 2025 på 0,6 pct., mens det kræver en årlig gennemsnitlig realvækst i det offentlige forbrug på 1,1 pct., hvis velfærden skal følge med den almindelige velstandsudvikling.⁹

Der er således tale om, at det nye regeringsgrundlag udhuler velfærden endnu mere end tilfældet med Venstre-regeringens 2025 plan.

Det skal dog bemærkes, at stigningen i realvæksten i det nye regeringsgrundlag ikke helt er sammenlignelig med stigningen i realvæksten i 2025 planen, idet sidstnævnte omfatter alle typer af udgifter, mens realvæksten i offentligt forbrug i det nye regeringsgrundlag ikke omfatter ”udgifter muliggjort af reformer, fx SU, samt øgede investeringer i danskernes sikkerhed.”¹⁰

Figur: Årlig gennemsnitlig. realvækst i offentligt forbrug 2017 til 2025 med henholdsvis velstands-sikring, respektive med kun demografisk regulering, respektive afsat i Venstre-regeringens hidtidige 2025 plan og afsat i det nye regeringsgrundlag.

⁹) Jf. Lund, Henrik Herløv: Venstre-regeringens 2025 plan: Løkke gambler med velfærden som taber. Udkommer snart.

¹⁰) Jf. nyt regeringsgrundlag, kap. 2: En stærk økonomi, s. 13.

De 0,3 pct. er altså ikke nok til at følge med det demografiske træk, som er på 0,6 pct. Regeringens planer er dermed de facto en besparelse, og der mangler ca. 14 mia. kr. frem mod 2025 for blot at følge med demografien.¹¹

I forhold til en situation, hvor realvæksten i velfærden følger med den almindelige velstandsudvikling mangler der over 35 mia. kr.¹²

Hertil kommer symptomatisk for drejningen i mere (neo)liberalistisk retning, at det nye regeringsgrundlag ikke blot gentager en række af forslagene fra 2025 planen om privatisering af forsyningsvirksomheder og øget udlicitering indenfor offentlig service.¹³

Men der strammes i forhold til 2025 planen ved at det generelt sættes som mål, at staten skal afhænde alle virksomheder, som konkurrerer med privatejede virksomheder.¹⁴

Og om det årlige omprioriteringsbidrag på 2 pct., som ellers ved aftaleforhandlingerne sommeren 2026 var droppet i kommunerne, hedder det, at ”alle større driftsområder vil fortsat være omfattet af et årligt omprioriteringsbidrag på 2 pct.”¹⁵ Hvilket kunne lyde som om det igen skal gælde i kommunerne.

5. 2025 planen og det nye regeringsgrundlag.

På væsentlige områder er der altså tale om, at VLAK - regeringen træder et skridt til højre med det nye regeringsgrundlag: Det gælder først og fremmest det øgede omfang af skattelettelser og den yderligere forringelse af velfærden.

Derfor vil der efter krav af de nye regeringsdeltagere blive udarbejdet en opdateret 2025 plan.¹⁶

Men på de fleste områder er der tale om, at man viderefører og evt. udbygger den hidtidige venstregerings 2025 plan. Det gælder fx

- Boligbeskatning (skal dog justeres)

¹¹) Jf. Bjørsted, Erik: Den nye regering vil spare 14. mia. kr. på det offentlige.

http://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/kommentar/ae_den-nye-regering-vil-spare-paa-det-offentlige.pdf

¹²) Jf. Lund, Henrik Herløv: Venstregeringens 2025 plan: Løkke gambler med velfærden som taber. Udkommer snart.

¹³) Jf. Nyt regeringsgrundlag, kap. 17: Fornyelse af den offentlige sektor, s. 57 og 58

¹⁴) Oven anførte kapitel, s. 59

¹⁵) Jf. Det nye regeringsgrundlag, kap. 2: En stærk økonomi, s. 13.

¹⁶) Jf. ibid.

- Nedsættelse af pensionsalder (strammes måske) og indførelse af tvungen pensionsopsparing
- Omlægning af SU
- Forringelse af overførselsindkomster

6. Tilbage til VK - tidens borgerlige blokpolitik?

Med en trekløverregering er det samtidig hensigten at vende tilbage til Anders Fogh Rasmussens succesrige model fra 00'erne på borgerlige blokpolitik. I stedet for som i dag at skulle kæmpe med de andre borgerlige partier om indflydelse vil DF fremover blive tilbudt at være den udvalgte - og foretrukne partner.

Som formuleret af Løkke: ”Den nye regering skal i forhold til at få et flertal alene finde en balance overfor et parti”.¹⁷

DF kan herefter fremstå som dem, der er den centrale støtte for den borgerlige regering og som det parti, der har afgørende indflydelse på regeringens politik. Og i stedet for åben kamp om modstridende udmeldinger i blå blok, vil forhandlingerne mellem trekløver - regeringen og DF utvivlsomt blive nøje koreograferet til at få DF til at fremstå bedst muligt.

”I særlig grad vil det være sådan, at Dansk Folkeparti, som vil være det parlamentariske grundlag under denne regering, også fortsat skal være en tæt og tillidsfuld partner”.¹⁸

Der vil utvivlsomt også blive tale om et forsøg på at gentage den politiske formel for VKO alliancen, hvis hovedelementer var borgerlig accept af DF's udlændingepolitik til gengæld for DF's accept af borgerlig økonomisk politik.

Forudsætningen for, at dette kan fungere er selvsagt at DF afstår fra at søge flertal med andre partier, fx med S i velfærdspolitiske spørgsmål.

Det som DF skal have ud at være det faste støtteparti for trekløver - regeringen er altså frem for alt yderligere udlændingepolitiske indrømmelse og vi kommer derfor til at se en yderligere skærpelse af udlændigepolitikken, hvor det ultimative mål for DF jo er et de facto stop for indvandring til Danmark.

DF har siden VK regeringens dage imidlertid vokset sig stor på at kombinere stram udlændingepolitik og Løkke som statsminister med en socialdemokratisk velfærdspolitik. Spørgsmålet er derfor om udlændingestrømninger er nok for DF?

¹⁷) Jf. Larsen, Johan Blem: Løkke – nu bliver det nemmere at finde et flertal. Dr.dk, 27.11.16

¹⁸) Ibid.

7. Mette Frederiksen ud på et sidespor?

Dannelsen af trekløver - regeringen og tilbagevenden til borgerlig blokpolitik vil udover at eliminere det nuværende kaos i blå blok og redde og stive regeringen af, også frembyde den fordel for Løkke, at Mette Frederiksen og Socialdemokratiet køres ud på et sidespor.

Rivaliseringen i blå blok har givet Mette F. muligheden for at fiske i rørte vande i forhold til DF. Hun og Henrik Sass har gennem en markant højredrejning i udlændigepolitikken, tilnærmet S kraftigt til DF og har i forlængelse heraf lagt op til et samarbejde med DF (og Venstre) i stedet for samarbejde til venstre side i Folketinget.

Dette er sket under parolen: Slut på blokpolitikken. DF har kørt med herpå, så længe partiet kunne bruge et samarbejde med S som trussel mod LA. Men hvis DF accepterer sin nye rolle som en trekløver- regerings udvalgte og faste partner, vil Folketinget netop være tilbage i – borgerlig blokpolitik.

Og S vil i så tilfælde i de fleste politiske spørgsmål fremover kunne kigge langt efter DF og efter indflydelse. Dannelse af en trekløver regering kan derfor blive et nederlag for Mette Frederiksens strategi om at skaffe S indflydelse og magten tilbage gennem en politisk højredrejning.

Socialdemokratiet skal måske hermed til at finde "en grimasse der kan passe"- dvs. finde sig til rette med en rolle uden videre indflydelse. Hvilket givet vil være svært, da Mette Frederiksens og Sass - Larsens hidtidige projekt tværtimod har handlet om at nærme sig højrefløjen for at kunne føre politik sammen med denne.

Hertil kommer yderligere det problem, at den gamle socialdemokratiske partner, De Radikale, langt hen ad vejen er helt enige i de borgerliges økonomiske politik og kun vil være i opposition på værdipolitikken, der jo er det område, hvor S under Mette Frederiksen har nærmet sig højrefløjen mest.

Det forekommer derfor at det vil være svært for begge partier at spille en rolle som effektiv opposition. Løkke kan derfor med dannelse af en trekløver - regering også have stukket en effektiv kæp i hjulet på oppositionen og have efterladt nogle af de centrale partier i "rød" blok groggy.

Kampen mod en stærkt højredrejet regering og politik kan derfor i høj grad komme til at ligge hos Venstrefløjspartierne.

Henrik Herløv Lund, økonom og velfærdsforsker - cand.scient. adm.
Uafhængig

HENVISNING:

Jeg udgiver nyhedsbrevet "KRITISKE ANALYSER" (om velfærd, økonomi og neoliberalisme).

Vederlagsfrit abonnement kan tegnes ved at maile til herloevlund@mail.dk .

Alle rapporter og artikler kan downloades på www.henrikherloevlund.dk under "Artikler og rapporter".